

Lakiosasto

1.6.1994

Työeläkelaitoksille

ELÄKEAIKAISEN TYÖSKENTELYN VAIKUTUS ELÄKKEEN JATKUMISEEN

Yleiskirje A 25/90, Työssäolo eläkkeellä ollessa, on uusittu työeläkelakeihin vuoden 1993 ja 1994 alusta tulleiden muutosten vuoksi. Näitä muutoksia ovat olleet yksilöllistä varhaiseläkettä koskevien säännösten muuttuminen sekä KVTEL:iin lisätyt omaishoitajia, perhehoitajia ja kunnallisia luottamushenkilöitä koskevat säännökset. Lisäksi ansiotyö- ja ansiotulokäsitettä on ajantasaistettu pääoma- ja yri-
tystulojen verouudistuksen vuoksi. Kokonaan uutta ovat Spv-eläkettä, kuntoutusrahaa ja apurahoja koskevat ohjeet.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Pentti Koivisto

Lakiosasto

1.6.1994

ELÄKEAIKAISEN TYÖSKENTELYN VAIKUTUS ELÄKKEEN JATKUMISEEN

1 Yleistä	1
1.1 Ilmoitusvelvollisuus	2
1.2 Valvonta	3
2 Eläkkeet, joiden jatkumiseen työssäolo saattaa vaikuttaa . . .	3
2.1 Työkyvyttömyyseläke	3
2.2 Kuntoutusraha	5
2.3 Yksilöllinen varhaiseläke	6
2.4 Työttömyyseläke	6
2.5 SPV-eläke	7
3 Ansiotyö, ansiotulo ja pääomatulo	8
3.1 Ansiotyön ja ansiotulon käsite	8
3.2 Pääomatulojen vaikutus eläkkeeseen	10
4 Luottamustoimista saadut ansiotulot	12
4.1 Kunnalliset luottamustoimet	12
4.2 Kirkon luottamustoimet	14
4.3 Valtion palkkiotoimet	14
4.4 Yksityiset luottamustoimet	15
4.5 Kansanedustajat	16
5 Muut ansiotulot	117
5.1 Kotihoitotyötä tekevien tulot	117
5.1.1 Omaishoidon tuki	17
5.1.2 Perhehoitajien tulot	18
5.1.3 Lasten kotihoidon tuki	19
5.1.4 Erityishoitoraha	19
5.2 Vammaisten henkilöiden avustajien tulot	19
5.3 Luento-, kirjoitus-, asiantuntija- ja esiinty-	
mispalkkiot	20
5.4 Apurahat	20
6 Kuukausiansion määrääminen	21

LIITTEET

Taulukko 1

Paljonko eläkkeellä ollessa saa ansaita

Taulukko 2

Mitä otetaan ansiotulona huomioon

Lakiosasto

1.6.1994

ELÄKEAIKAISEN TYÖSKENTELYN VAIKUTUS ELÄKKEEN JATKUMISEEN

1

Yleistä

Työeläke turvaa toimeentulon jatkuvuuden, kun työansion saanti eläketapahtuman vuoksi lakkaa. Tätä tarvetta ei enää ole, jos eläkkeensaaja palaa takaisin työelämään ja saa ansiotyöstä riittävän toimeentulon.

Jos eläkkeensaaja kykenee ansiotyöhön, saattaa se merkitä sitä, että hänen olosuhteissaan, esimerkiksi terveydentilassa, on tapahtunut muutoksia. Kun päädytään arvioon, että eläkkeensaaja ei ole enää työkyvytön, yhtenä perusteena saattaa olla ansiotyö. Näin ollen eläkeaikainen ansiotyö voi lakkauttaa eläkkeen.

Aina eläkettä ei kuitenkaan lakkauteta ansiotyön vuoksi. Eri eläkelajeista on omat säännöksensä ansiotyön tekemisestä eläkkeellä ollessa.

Vanhuuseläkkeen, varhennetun vanhuuseläkkeen tai lykätyn vanhuuseläkkeen saajan ansiotyö ei vaikuta eläkkeen jatkumiseen. Ennen vuotta 1991 tapahtuneen maatalan luovutuksen perusteella myönnetyn sukupolvivaihdoseläkkeen saajan eikä myöskään luopumiseläkkeen tai luopumiskorvauksen saajan ansiotulon määrää ole rajoitettu. Sen sijaan SPVEL:n mukaan (maatalan luovutus vuonna 1991 tai sen jälkeen) myönnetyn eläkkeen saajan ansiotyö saattaa vaikuttaa eläkkeen jatkumiseen.

Perhe-eläkesäännösten mukaan lesken ansiotyöllä saattaa olla merkitystä eläkesovitusta tehtäessä (yleiskirje A 11/90, kohta 5.6.2). Tässä yleiskirjeessä ei kuitenkaan käsitellä perhe-eläkettä.

Työkyvyttömyyseläkkeen saajan ansiotyö saattaa vaikuttaa eläkkeen jatkumiseen. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saajan työansio voi vaikuttaa työansion määrästä riippuen siten, että eläkkeen maksaminen keskeytetään tai että se muutetaan osaeläkkeen suuriseksi. Työttömyyseläkkeen saajan ansiotyö yleensä vaikuttaa eläkkeen maksamiseen.

Sen sijaan osa-aikaeläkkeen jatkumisen edellytyksenä on, että eläkkeensaaja on ansiotyössä. Osa-aikatyöstä suhteessa kokoaikatyöhön ja ansioiden alenemisesta on annettu ohjeet yleiskirjeissä 35/86, 4/87, A 8/89 ja A 32/93.

Myös kansaneläkejärjestelmässä eläkkeensaajan ansiotyöllä on merkitystä harkittaessa työkyvyttömyys-

Lakiosasto

1.6.1994

eläkkeen lakkauttamista tai työttömyyseläkkeen keskeyttämistä taikka yksilöllisen varhaiseläkkeen puoltamista tai sen lepäämään jättämistä.

VEL:n ja KES:n säännökset eläkkeen lakkauttamisesta eivät vastaa sanatarkasti TEL:n säännöksiä. Lakien sisältö on kuitenkin yhteneväinen, minkä vuoksi pääsääntöisesti eläkkeensaajan ansiotyö vaikuttaa VEL:n ja KVTEL:n mukaiseen eläkkeeseen samalla tavoin kuin yksityisen ansioläkejärjestelmän eläkkeisiin.

Työeläkkeen lakkauttaminen saattaa johtaa tietyissä tilanteissa eläketurvan paranemiseen. Esimerkiksi pieni osaeläke, jossa on otettu huomioon tuleva aika, estää eläkkeen karttumisen kokopäivätyön perusteella.

1.1

Ilmoitusvelvollisuus

Eläkkeensaaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle sellaisista muutoksista, jotka vaikuttavat hänen oikeuteensa saada eläkettä tai eläkkeen määrään (TEL:n 17 a §:n 1 momentti). Tämä säännös velvoittaa myös osa-aikaeläkkeensaajaa ilmoittamaan ansiotyöstä, jolla on vaikutusta hänen eläkkeensä määrään.

Työkyvyttömyyseläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan työkykynsä palautumisesta ja yksilöllisenä varhaiseläkkeenä myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen saaja ryhtymisestään ansiotyöhön. Työttömyyseläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle ryhtymisestään ansiotyöhön, josta saatava ansiotulo on vähintään TEL:n 4 c §:n 4 momentin 2 kohdassa mainitun markkamäärän suuruinen. (TEA:n 12 f §)

SPV-eläkkeen saajalla on vastaava ilmoitusvelvollisuus (SPVEA:n 12 §).

Vanhuuseläkkeen, varhennetun vanhuuseläkkeen tai lykätyn vanhuuseläkkeen saajan ei tarvitse ilmoittaa työhönmenostaan.

Ilmoitusvelvollisuus koskee myös VEL:n ja KVTEL:n mukaisten eläkkeiden saajia.

Kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen saaja on velvollinen ilmoittamaan terveydentilansa ja työkykynsä paranemisesta, saamastaan ammattiopetuksesta sekä ryhtymisestään ansiotyöhön ja yksilöllisen varhaiseläkkeen saaja ryhtymisestään ansiotyöhön ja ansiotuloissa tapahtuneista sellaisista muutoksista, joilla on vaikutusta eläkkeen maksamiseen.

Lakiosasto

1.6.1994

1.2

Valvonta

Eläketurvakeskus valvoo eläkkeensaajien työntekoa työsuhderekisterin perusteella. Jos työsuhderekisteriin tulee tieto yksilöllisen varhaiseläkkeen tai työttömyyseläkkeen myöntämisen jälkeen alkaneesta TEL-työsuhteesta, LEL-tilityksestä tai VEL:n taikka KVTEL:n alaisesta työ- tai virkasuhteesta, Eläketurvakeskus ilmoittaa siitä rekisteriotteella eläkkeen myöntäneelle eläkelaitokselle välittömästi rekisteröinnin jälkeen. Työttömyyseläkkeensaajan LEL- ja TaEL-ansioista lähetetään rekisteriote, jos työsuhderekisteriin on kirjattu kaksinkertaisen TEL:n rajamäärän ylittävä LEL- tai TaEL-tilitys.

Tämän lisäksi Eläketurvakeskus lähettää eläkelaitoksille kaksi kertaa vuodessa maaliskuu- ja syyskuussa valvontalistat. Valvontaluettelo sisältää tiedot niistä työntekijöistä ja yrittäjistä, jotka ovat rekisterin mukaan työkyvyttömyyseläkkeellä ja joilla eläkkeellä ollessaan on ollut työeläkelakien piiriin kuuluvaa ansiotuloa. Valvontaluettelossa on tiedot myös eläkkeelläoloaikana rekisteröidyistä julkisen sektorin työ- ja virkasuhteista. Eläkkeellä olevista yrittäjistä tulee valvontaluetteloon tietoja ainoastaan vapaakirjaeläkkeellä olevista, koska yrittäjätoiminta ei rekisteröidy ETK:n työsuhderekisteriin silloin, jos henkilö saa täysitehoista eläkettä.

Eläkkeellä olevien yrittäjien työskentelyä Eläketurvakeskus valvoo verotietojen avulla. Tiedot yrittäjätoimintaa harjoittavista eläkkeensaajista, joille on valtionverotuksessa vahvistettu ansiotuloa liikkeestä tai ammatista, lähetetään erikseen sovittavina aikoina eläkelaitoksille luettelolla. Ansiotulojen saaminen liikkeestä tai ammatista on viitetieto yritystoiminnasta. Maatalousyrittäjien eläkelaitos huolehtii maatilatalouden harjoittajien, kalastajien ja poronhoitajien työskentelyn valvonnasta.

Yleiskirje A 23/91
Yleiskirje A 4/94

Työkyvyttömyyseläke
Työttömyyseläke

2

Eläkkeet, joiden jatkumiseen työssäolo saattaa vaikuttaa

2.1

Työkyvyttömyyseläke

Työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisen edellytysten tulee olla olemassa koko eläkkeelläoloajan. TEL:n ja LEL:n työkyvyttömyysmääritelmän lähtökohtana on, että arvioitaessa mahdollisuutta hankkia ansiotuloja jäljellä olevalla työkyvyllä, otetaan huomioon kaikki sellainen työ, johon työntekijä vielä pystyy

Lakiosasto

1.6.1994

sairauden aiheuttamista toimintakyvyn rajoituksista huolimatta. Samoin perustein arvioidaan eläkkeensaajan kykyä hankkia toimeentulonsa eläkkeen myöntämisen jälkeen alkaneesta ansiotyöstä. Näin ollen eläkkeensaajan työssäolo saattaa vaikuttaa työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen.

Työkyvyttömyyseläkkeen osalta ei ole säädetty mitään kiinteää markkamäärää, jota eläkkeellä olevan ansiotulo ei saisi ylittää. Eläkkeen lakkauttamista harkittaessa otetaan ansiotyön lisäksi huomioon myös eläkkeensaajan terveydentila. Jos ansiotyö liittyy eläkkeensaajan yritykseen palata takaisin työelämään, pidetään sitä työkokeiluna eikä se yleensä vaikuta eläkkeeseen. Jos työsuhde työkokeilun jälkeen vakiintuu jatkuvaksi työsuhteeksi, tulee eläkkeen lakkauttaminen harkittavaksi.

Työansioden suuruudesta riippuen työkyvyttömyyseläke voidaan muuttaa osatyökyvyttömyyseläkkeeksi tai lakkauttaa kokonaan. Menettely ei kuitenkaan saa olla kaavamaista. Vaikka työkyvyn palautumista arvioidaan työnteen perusteella, asiaan vaikuttavat muutkin seikat kuin ansiotyö. Harkinta on työkyvyn kokonaisuuden arvioimista, jolloin otetaan huomioon mm. eläkkeensaajan ikä, eläkkeelläoloaika, eläkkeen määrä, sairaus ja sen ennuste, työssäoloaika, selviytyminen työssä ja myös se, onko työ jatkuvaa. Eläkettä ei lakkauteta tilapäisten ja vähäisten ansioiden perusteella.

Jos eläke on lakkautettu, se voidaan palauttaa, jos henkilön terveydentila huononee tai jos hänen ansiomahdollisuutensa lakkaavat tai olennaisesti huononevat.

Eläkkeellä ollessa saatuja ansioita verrataan yleensä eläkepalkkaan. Yrittäjän ansioita verrataan eläkkeen perusteena olevaan työtuloon. Jos eläkkeensaaja oli työskennellyt rinnakkain yrittäjänä ja työsuhteessa tai työskentely oli tapahtunut osittain julkisella, osittain yksityisellä sektorilla, vertailun perusteeksi otetaan eläkkeiden yhteenlaskettu eläkepalkka tai työtulo.

Luottamustoimen perusteella saadut tulot eivät yleensä osoita työkyvyn palautumista. Näin ollen luottamustoimien palkkioita ei yleensä pidetä työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttamisperusteena. Jos luottamustoimen perusteella saatu ansiotulo on huomattava (kansanedustaja), on työkyvyn palautuminen todennäköistä ja siten työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttaminen perusteltua. Työkyvyttömyyseläkkeen lakkauttamista on harkittava myös silloin, jos luotta-

Lakiosasto

1.6.1994

mustoimesta saatu tulo on säännöllinen ja jos rajatapauksessa henkilöllä on myös muita tuloja.

Vakiintunut ansiotasoo

Jos eläkepalkka ei vastaa eläkkeensaajan vakiintunutta ansiotasoa, voidaan vakiintunut ansiotasoo hakea kauempaakin työhistoriasta. Yleensä vakiintunutta ansiotasoa kuvaavat rekisteröidyt eläkepalkat tai yrittäjäeläkkeen perusteena oleva työtulo. Jos eläke perustuu lyhyisiin työsuhteisiin ja jos työsuhteiden ansiotasoo on suuresti vaihdellut, haetaan vakiintunut keskimääräinen ansiotasoo useamman työsuhteen perusteella.

Eläkkeen muuttaminen osaeläkkeeksi tai lakkauttaminen

Työntekijäin eläkelaista on yhdenmukaisen käytännön varmistamiseksi johdettavissa ohjeellisia prosenttilukuja.

Täyden eläkkeen muuttamista osaeläkkeeksi harkitaan silloin, kun eläkkeensaajalla on ansioita vähintään 40 mutta ei 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta tai työtulosta.

Eläkkeen lakkauttamista harkitaan, jos ansiot ovat yli 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta tai työtulosta.

Vastaavasti jos osaeläkettä saavan ansiotulot ovat alle 40 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta tai työtulosta, voidaan harkita eläkkeen muuttamista täydeksi. Tällöin kuitenkin edellytetään, että eläkkeensaajan työkyvyssä on tapahtunut muutos ja että hän on hakenut eläkkeensä muuttamista täydeksi.

Yleiskirje A 23/91

Työkyvyttömyyseläkkeet

Myös kansaneläkelaitoksen maksama työkyvyttömyyseläke voidaan lakkauttaa ansiotyön johdosta. Mitään markkamääräisiä rajoja ei kansaneläkelaisissa ole kuitenkaan säädetty.

2.2

Kuntoutusraha

Kuntoutusrahan myöntämisen edellytyksenä on, että kuntoutuja on estynyt tekemästä ansiotyötään. Tästä huolimatta kuntoutuja voi tehdä jonkin verran muutakin kuin kuntoutukseen liittyvää ansiotyötä kuntoutusaikana. Jos ansiot kuitenkin nousevat merkittävän suuriksi, eläkelaitos harkitsee, onko kuntoutusrahan maksamiseen enää perusteita.

Yleiskirje A 17/91

Kuntoutusta koskevat soveltamisohjeet

Lakiosasto

1.6.1994

2.3

Yksilöllinen varhaiseläke

Työhönpaluu vaikuttaa YVEen eri tavalla kuin varsinaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen. Tarkoituksena on, että YVEN saaja voi joustavasti siirtyä työelämään lyhyeksikin ajaksi.

YVE-eläkettä ei lakkauteta ansiotyön johdosta, vaan sen maksaminen keskeytetään tai sitä aletaan maksaa osaeläkkeen suuruisena.

YVEssä on säädetty kuukausikohtaiset ansiorajat. Jos YVEN saajan ansiotulot ylittävät TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyn rajamäärän (1 069,86 mk/kk vuonna 1994), mutta ovat vähemmän kuin 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta, YVE maksetaan osaeläkkeen suuruisena. Tällöin myös kansaneläkelain mukainen YVE maksetaan puolitettuna. YVEN saajaa pidetään kuitenkin edelleen eläkkeensaajana.

Eläkkeen perusteena oleva palkka, johon ansiotuloja verrataan, on se palkka, jonka mukaan tulevan ajan eläke on määrätty.

Jos ansiot ylittävät 60 prosenttia eläkepalkasta, YVEN maksaminen keskeytetään kokonaan ja YVE jää lepäämään. Sillä aikaa kun eläke lepää, henkilöä pidetään työntekijänä (ei eläkkeensaajana). Näin olleen työnantaja on velvollinen huolehtimaan mm. eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta. Myös yrittäjä on velvollinen ottamaan pakollisen eläkevakuutuksen. Ilmoitettuaan ansiotyön päättymisestä työntekijä tai yrittäjä saa lepäävänä olleen eläkkeen seuraavan kuukauden alusta takaisin maksuun.

YVEN myöntämisen edellytyksenä on, että työntekijän tulot TEL:n 8 §:n 4 momentissa mainituissa säännöksissä tarkoitetuista ansiotöistä voidaan arvioida kuukaudessa pienemmäksi kuin TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdan rajamäärä. Tarkasteltaessa eläkettä saaneen ansiotyötä eläkkeelläoloaikana otetaan huomioon vastaavasti vain TEL:n 8 §:n 4 momentissa mainituissa säännöksissä tarkoitettut ansiotyöt.

Yleiskirje A 23/91

Työkyvyttömyyseläkkeet

2.4

Työttömyyseläke

Työttömyyseläkkeen tarkoituksena on vaikean työllisyystilanteen aikana turvata pitkään työttömänä olleiden ikääntyneiden henkilöiden toimeentulo (Hallituksen esitys 249/84). Työttömyyseläkettä koskevia säännöksiä muutettiin vuoden 1985 alusta, koska

Lakiosasto

1.6.1994

aiemmista kaavamaisista säännöksistä oli seurauksena, että työttömyyseläkettä maksettiin, vaikka eläkkeensaaja oli samanaikaisesti työssä ja teki jopa säännöllistä ansiotyötä.

TEL:n 4 c §:n 4 momentin mukaan työttömyyseläkettä ei makseta niiltä kalenterikuukausilta, joiden aikana eläkkeensaaja on ansiotyössä ansaiten vähintään TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun markkämäärän kaksinkertaisena kuukaudessa (2139,72 mk/kk vuonna 1994). Tilapäinen työnteko ei johda työttömyyseläkkeen pysyvään lakkauttamiseen vaan ainoastaan maksun keskeyttämiseen. Tällöin myös kansaneläkkeen maksaminen keskeytetään.

Yleiskirje A 4/94

Työttömyyseläke

2.5 SPV-eläke

Sukupolvenvaihdoseläke on tarkoitettu edistämään ja tukemaan sukupolvenvaihdoksia sellaisilla maataloililla, jotka kokonsa ja laatunsa huomioon ottaen ovat jatkamiskelpoisia. Luopumiskorvauksen tavoitteena taas on vähentää maatalouden ylituotantoa ja turvata maatalousyrittäjän toimeentulo eläkeikään saakka.

SPV-eläkkeen saajalle vahvistetaan eläkkeen myöntämisen yhteydessä ansiotuloraja, johon hänen ansiotyöstä saamansa ansiot saavat enintään nousta eläkeaikana. Jos ansiot ylittävät vahvistetun rajamäärän, eläkkeen maksu keskeytetään. Ansiotyöstä saadun ansion käsitettä tulkitaan SPV-eläkkeessä samalla tavalla kuin työttömyyseläkkeessä. Poikkeuksen tekevät lainsäännöksen perusteella maatalouslomittaja-ansiot. Niitä ei pidetä ansiotulona.

Enimmäisansioraja ei koske niitä SPV-eläkkeitä, jotka on myönnetty MYEL:n nojalla eli ennen vuotta 1991 tapahtuneiden maatilan luovutusten perusteella. Näiden eläkkeiden maksamiseen eivät vaikuta eläkkeensaajan ansiotulot.

Luopumiseläke ja luopumiskorvaus

Luopumiseläkkeellä ja luopumiskorvauksella ollessaan luopuja voi ansaita muiden eläkelakien paitsi MYEL:n mukaista eläketurvaa. Ansiotulo ei vaikuta luopumiseläkkeen tai luopumiskorvauksen jatkumiseen.

Lakiosasto

1.6.1994

3

Ansiotyö, ansiotulo ja pääomatulo

3.1

Ansiotyön ja ansiotulon käsite

Ansiotyönä pidetään

- työ-, virka- tai toimisuhteessa tehtyä työtä, josta palkka (vastike) maksetaan rahana tai rahanarvoisena etuutena (esimerkiksi asunto- ja autoetu)
- perhehoitajalaissa (312/93) tarkoitettuun toimeksiantosopimukseen perustuvassa sopimussuhteessa annettua perhehoitoa, josta korvaus maksetaan palkkiona (kohta 5.1.2)
- sosiaalihuoltolaissa (719/82) tarkoitettua omaishoidon tukea koskevaan sopimukseen perustuvassa sopimussuhteessa annettua hoitoa ja palvelua, josta korvaus maksetaan palkkiona (kohta 5.1.1)
- yrittäjätoimintaa
- luottamushenkilötoimintaa eräiltä osin (kohta 4)

Ansiotyönä ei pidetä sellaista työtä, josta saatua korvaustakaan ei pidetä ansiotulona, vaikka tulo olisikin veronalaista (esimerkiksi työsuhdekeksinnöt, tekijänoikeuskorvaukset ja uusintapalkkiot).

Ansiotulo

Ansiotulona pidetään palkkatuloa, palkkiota sekä muuta työnteon perusteella saatavaa rahanarvoista etuutta. Myös sairausajan palkka ja loma-ajan palkka ovat ansiotuloa. Jos työstä saatu palkka tai palkkio maksetaan kerralla useamman kuukauden ajalta, jaetaan palkka niille kuukausille, joiden aikana työ on tehty (ansaintakuukausille).

Maatalous- ja muuta yrittäjätoimintaa harjoittavan ansiotulona pidetään sitä työtuloa, joka hänelle olisi vahvistettava MYEL:n ja YEL:n nojalla.

Yksityisistä luottamustoimista saatuja muita kuin vähäisiä palkkioita pidetään yleensä ansiotulona (kohta 4.4).

Eräiltä osin kunnallisista luottamustoimista saatuja palkkioita pidetään ansiotulona (kohta 4.1).

Lakiosasto

1.6.1994

Kirjoitus-, asiantuntija-, luento- yms. palkkioita pidetään ansiotulona. Milloin ansiotulo perustuu sellaiseen työhön, joka on tehty ennen eläkkeelle siirtymistä, sitä ei oteta huomioon eläkkeellä saatuna ansiotulona, vaikka se olisi maksettu eläkkeellä ollessa (esimerkiksi kirjoituspalkkiot). Eräissä tapauksissa myös urheilijan saama vastiketta voidaan pitää ansiotulona.

Vammaispalvelulaissa (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/87) tarkoitetun avustajan saama palkka on ansiotuloa.

Ansiotulona ei pidetä

- julkisista luottamustoimista, lukuunottamatta kunnallisia luottamustoimia, maksettuja palkkioita ja ansionmenetykskorvauksia. Poikkeuksia ovat sellaiset luottamustoimet, jotka ovat kokopäivätyöhön rinnastettavia ja joissa palkkio nousee huomattavan suureksi (kansanedustaja)
- julkisista luottamustoimista maksettuja kokouspalkkioita
- yksityisistä luottamustoimista saatuja vähäisiä palkkioita
- sairaan lapsen hoidosta ja kuntoutuksesta maksettavaa erityishoitorahaa (kohta 5.1.4)
- lapsen kotihoidon tukea (kohta 5.1.3)
- kulukorvausta eikä myöskään päivärahaa siltä osin kuin se jää alle verotuksessa verovapaaksi hyväksytyin määrän

Eläkkeen saamisen estävä ansio

Eri eläkelajeissa lain sanamuodot eroavat jonkin verran toisistaan eläkkeen saamisen esteenä olevan ansiontyön osalta. Yksilöllisessä varhaiseläkkeessä ja osa-aikaeläkkeessä huomioon otettavana ansiotyönä pidetään TEL:n 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua ansiotyötä. Työkyvyttömyyseläkkeen jatkumisesta harkittaessa ansiokäsitys on edellistä laajempi. Huomioon otettavana ansiotyönä pidetään peruseläkkeeseen oikeuttavien töiden (TEL:n 8 §:n 4 momentti) lisäksi myös kansanedustajan työtä ja sellaisiakin luottamustoimia, joista ei kartu eläkettä.

Jos eläkkeensaaja on samanaikaisesti työsuhteessa ja yrittäjänä tai useassa työsuhteessa, eri työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta saadut TEL:n 8 §:n 4 momentin säännösten alaiset ansiot lasketaan yhteen

Lakiosasto

1.6.1994

katsottaessa, ylittävätkö ansiot eläkkeen maksun estävän rajamäärän.

TEL:n 8 §:n 4 momentin tarkoittamana ansiotyönä pidetään myös palkkaa vastaan tehtyä työtä muussa ETA-maassa tai sellaisessa maassa, jonka kanssa Suomella on sosiaaliturvasopimus.

Työttömyyseläkkeen osalta laissa ei ole viittausta TEL:n 8 §:n 4 momenttiin. Työttömyyseläkkeessä pidetään ansiotulon käsitettä TEL:n 8 §:n 4 momentin tarkoittamaa käsitettä laajempänä. Työn kestolla tai työajan pituudella ei ole merkitystä eikä työn tarvitse olla minkään eläkelain piiriin kuuluvaa.

Kansaneläkejärjestelmässä ansiotulokäsité on YVEN saajien osalta samansisältöinen kuin työeläkejärjestelmässä. Muutoin kansaneläkelain ansiotulokäsité on TEL:n 8 §:n 4 momentin tarkoittamaa käsitettä laajempi.

3.2

Pääomatulojen vaikutus eläkkeeseen

Eläkkeensaajan saamat pääomatulot eivät ole ansiotuloa, koska ne perustuvat omistamiseen eikä työntekoon. Pääomatuloja ovat esimerkiksi korko, osinko, luovutusvoitto, vuokratulo, puun myyntitulo jne.

Pääomatulojen ja yritystulojen verotusta uudistettiin 1.1.1993 alkaen. Avoimen yhtiön, kommandiittiyhtiön ja ei-pörssissä-noteeratusta osakeyhtiöstä saatu voitto-osuus tai osinkotulo jaetaan yhtiömiehen tai osakkaan verotuksessa kaavamaisesti ansio- ja pääomatuloihin yrityksen varallisuuden mukaan. Vastaavalla tavalla tuloverotuksen muutokset vaikuttavat myös elinkeinonharjoittajan, mukaan lukien maatalousyrittäjät, verotukseen.

Verotustiedot sellaisenaan eivät ole ennen verouudistustakaan soveltuneet yrittäjäasemassa olevan henkilön työtulon perusteeksi, koska verotuksen ansiotulokäsité poikkeaa YEL:n ja MYEL:n työtulokäsitteestä. YEL:n ja MYEL:n mukaisen vakuuttamisen edellytyksiä ei arvioida verotuksen vaan yrittäjän työskentelyn perusteella.

Verouudistuksen jälkeen YEL:n mukaiseen vakuuttamiseen nähden ei ole merkitystä sillä, nostaako eläkkeensaaja korvauksen pääomatulona ja vahvistetaanko osakkaan tai yhtiömiehen verotuksessa yritystulo osittain tai kokonaan ansiotulona. Vaikka henkilö ei olisi työskennellyt yrityksessä lainkaan, hänelle voidaan verotuksessa vahvistaa ansiotuloa.

Lakiosasto

1.6.1994

Jos puoliset kuitenkin harjoittavat elinkeinotoimintaa yhdessä, mikä on tavallista esimerkiksi maataloudessa, yrityksen tai maatalouden tuloksen ansiotulo-osuus jaetaan puolisoitten kesken heidän työpäntensä suhteessa. Ansiotulon jakaminen puolisoille osoittaa siten myös puolison osallistuvan yrityksen tai maatalousyrityksen työhön.

Pelkäästään verotuksessa vahvistetulla ansiotulolla ei voida osoittaa sitä, että eläkkeensaaja olisi ryhtynyt ansiotyöhön. Verotuksessa vahvistettu ansiotulo ei myöskään vaikuta eläkkeen jatkumiseen, jos eläkkeensaaja ei työskentele yrityksessä. Ansiotulo voi kuitenkin olla merkki työskentelyn mahdollisesta alkamisesta ja se voi käynnistää kyselyn työskentelestystä.

Jos pääomatuloja saanut osakeyhtiön enemmistöosakas, vastuunalainen kommandiittiyhtiön yhtiömies tai avoimen yhtiön yhtiömies saa eläkettä ja työskentelee yrityksessä siinä määrin, että hän täyttää YEL:n edellytykset, tulee hänen vakuuttamisensa harkittavaksi. Jos tällainen yrittäjä saa yksilöllistä varhaiseläkettä, YVEä ei lakkauteta, vaan se jätetään lepäämään tai muutetaan osaeläkkeeksi sen mukaan kuinka suureksi YEL-työtulo on vahvistettu tai tulisi vahvistaa. Vastaavassa tilanteessa työkyvyttömyyseläke voidaan lakkauttaa ja työttömyyseläkkeen maksaminen keskeytetään.

Jos äänettömälle yhtiömiehelle tai osakeyhtiön vähemmistöosakkaalle on verotuksessa vahvistettu ansiotuloa, voidaan sitä joissakin tapauksissa pitää viitteenä työskentelystä yrityksessä.

Jos kommandiittiyhtiön ääneton yhtiömies tai osakeyhtiön vähemmistöosakas työskentelee yrityksessä, mutta hänelle ei makseta palkkaa, ei häntä voida vakuuttaa TEL:n tai LEL:n mukaan (ks La-tiedote 8/93). Näin ollen hänen yhtiöstä saamansa tulo ei ole TEL:n 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua ansiotuloa. Tällöin yksilöllisen varhaiseläkkeen lepäämään jättäminen tai muuttaminen osaeläkkeeksi ei ole mahdollista. Jos eläkkeensaaja kuitenkin työskentelee yrityksessä, joudutaan harkitsemaan täyttääkö hän enää yksilöllinen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksiä ja pitäisikö yksilöllinen varhaiseläke TEL:n 4 e §:n 6 momentin nojalla lakkauttaa.

Edellä mainitussa tilanteessa työkyvyttömyyseläkkeen saajan työkyvyttömyys tulee harkittavaksi uudelleen, ja työttömyyseläkkeen saajan eläke keskeytetään. Koska työttömyyseläkkeen ansiotyökäsitel on TEL:n 8 §:n 4 momentin tarkoittamaa laajempi, niin yhtiöstä

Lakiosasto

1.6.1994

saatu tulo tulkitaan työttömyyseläkkeen keskeyttäväksi ansiotuloksi.

4

Luottamustoimista saadut ansiotulot

4.1

Kunnalliset luottamustoimet

Kunnallisista luottamustoimista voidaan maksaa mm. 1) ansionmenetykskorvausta, 2) suoritepohjaista palkkiota kuten esim. kokous-, luento- tai toimituspalkkiota tai 3) luottamustoimena hoidettavasta tehtävästä maksettavaa määräaikaista palkkiota, esimerkiksi vuosipalkkiota.

Ennen 1.1.1993 kunnallisten luottamushenkilöiden eläketurva määräytyi kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain (578/77) mukaan. Tämä laki on kumottu 1.1.1993 lukien, mutta näitä eläkkeitä myönnetään edelleen. Kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain mukaan karttunutta eläkettä ei oteta huomioon TEL:n 8 §:n mukaisessa yhteensovituksessa.

Luottamustoimen hoitamisella saattaa olla alentava vaikutus varsinaisesta ansiotyöstä ansaittuun eläkkeeseen. Tämän vuoksi haluttiin luottamushenkilöille edelleen säilyttää eläketurva ansionmenetykskorvauksista ja määräaikaista palkkioista. Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelakiin lisättiin luottamushenkilöiden eläketurvaa koskevat säännökset. Nämä 1.1.1993 tai sen jälkeen voimassa olleista luottamustoimista maksetut korvaukset ja palkkiot kuuluvat erikseen säädetyin edellytyksin KVTEL:n peruseläketurvan piiriin. 1.7.1993 alkaen (TEL:n 8 §:n 4 momentin muutos) kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 §:n 7 momentissa tarkoitettua luottamushenkilöille myönnettyä perusturvan mukaista eläkettä on pidetty yhteensovituksessa huomioon otettavana peruseläkkeenä.

Kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 1 §:n 7 momentin mukaan kunnallisen jäsenyhteisön luottamushenkilöllä on oikeus eläkkeeseen jäsenyhteisön maksamista ansionmenetyksen korvauksista ja määräajalta maksetuista erillisistä palkkioista. Tämän säännöksen mukaisena jäsenyhteisön luottamushenkilönä pidetään 1.1.1993 lukien kunnallislain 8 §:n 1 momentin mukaisia luottamushenkilöitä. Tämän lainkohdan mukaan kunnan luottamushenkilöitä ovat mm. 1) kunnanvaltuuston jäseniksi valitut valtuutetut, kuntayhtymän yhtymäkokoukseen valitut edustajat ja lain 109 §:n 1 momentissa tarkoitettuun toimieliimeen valitut jäsenet, 2) kunnanhallituksen, lauta-

Lakiosasto

1.6.1994

kuntien, johtokuntien ja toimikuntien jäsenet sekä 3) tilintarkastajat ja muut kunnan luottamustoimiin valitut henkilöt.

Palkkioita, joista karttuu eläkettä, ovat ennalta määrätyt kiinteät palkkiot, kuten esimerkiksi vuosi-, kuukausi- tai neljännesvuosipalkkiot. Sen sijaan eläkkeeseen oikeuttavina palkkioina ei pidetä suoriteperusteisia palkkioita kuten esimerkiksi kokous-, luento- tai toimituspalkkioita sekä luottamushenkilötilintarkastajille maksettuja kokouspalkkioita. Eläkkeeseen oikeuttavia ovat kuitenkin luottamushenkilötilintarkastajille maksetut ansionmenetykskorvaukset ja määräajalta maksetut erilliset palkkiot.

Eläkkeeseen oikeuttavia korvauksia ja palkkioita on oltava keskimäärin kuukausittain KVTEL:n rajamäärän verran, joten aivan pienet palkkiot eivät kartuta eläkettä.

Luottamustoimesta hoidettavasta erillistehtävästä kuten kunnanasiamiehen tehtävästä maksettu vuosipalkkio oikeuttaa luottamushenkilöeläkkeeseen, kun taas hänelle maksettavat vastine- tms. palkkiot eivät siihen oikeuta.

Luottamushenkilöeläkkeeseen ei ole enää 1.1.1993 jälkeen oikeutta luottamushenkilöllä, jonka kunta tai kuntayhtymä tai kunnallislain 109 §:n 1 momentin tarkoittama toimielin on valinnut valtion lautakuntaan tai toimikuntaan taikka muutoin valtion luottamustoimeen ja vaikka valitsija onkin lain mukaan velvollinen suorittamaan hänelle palkkion. Esimerkiksi käräjäoikeuden lautamiehillä ei ole 1.1.1993 alkaen eläkeoikeutta palkkioistansa ja ansionmenetykskorvauksistaan.

Harkittaessa yksilöllisen varhaiseläkkeen muuttamista osaeläkkeen suuruiseksi tai sen jättämistä lepäämään otetaan kunnallisista luottamustoimista saadut ansiot huomioon vain siltä osin kuin ne ovat KVTEL:n alaisia.

KVTEL:n alaisista luottamustoimista saadut ansiot vaikuttavat työttömyyseläkkeen jatkumiseen. Työttömyyseläkkeen keskeyttämistä harkittaessa otetaan tapauskohtaisesti huomioon myös KVTEL:n alaisuuteen kuulumattomista kunnallisista luottamustoimista saatu tulo, jos eläkkeensaajan useasta julkisesta luottamustoimesta saamat palkkiot ja ansionmenetykskorvaukset tai luottamustoimesta ja ansiotyöstä saatavat tulot yhdessä ovat poikkeuksellisen suuret.

Lakiosasto

1.6.1994

Kansaneläkejärjestelmässä pidetään kunnallisista luottamustoimista saatua tuloa samalla tavalla ansiotulona kuin ansioeläkejärjestelmässä.

4.2

Kirkon luottamustoimet

Kirkolliset luottamustoimet eivät ole TEL:n 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua ansiotyötä. Kirkollisessa luottamustoimessa toimimista ei näin ollen pidetä sellaisena ansiotyönä, joka vaikuttaisi yksilölliseen varhaiseläkkeeseen tai osa-aikaeläkkeen jatkumiseen. Luottamustoimi ei myöskään vaikuta työttömyyseläkkeen jatkumiseen. Kirkollisia luottamushenkilöitä ovat esimerkiksi kirkolliskokouksen, kirkkovaltuuston ja kirkkoneuvoston jäsenet sekä seurakuntien vuositilintarkastajat.

Evankelis-luterilaisen kirkon eläkelaisissa ei ole säännöstä siitä, että lain piiriin kuuluisivat virka- ja työsuhteessa olevien lisäksi muussa siihen verrattavassa palvelussuhteessa olevat henkilöt. Kirkon ja seurakuntien luottamustehtäviä hoitavien henkilöiden eläketurvaa ei myöskään ole järjestetty erillisellä lailla.

Työttömyyseläkkeen osalta kirkolliset luottamustoimet eivät yleensä vaikuta eläkkeen maksamiseen. Jos luottamustoimista saadut ansiot ovat huomattavan suuret, työttömyyseläkkeen keskeyttämistä harkitaan.

Kansaneläkejärjestelmässä kirkollisista luottamustoimista saatua tuloa ei myöskään pidetä ansiotulona.

4.3

Valtion palkkiotoimet

Valtiosalissa ei ole varsinaisia luottamustoimia, mutta monijäsenisiä, tiettyä tehtävää varten asetettuja komiteoita, toimikuntia, neuvostoja ja johtokuntia on runsaasti. Näissä elimissä työskentelee valtion palveluksessa olevia tai muualta tehtävään kutsuttuja henkilöitä. Heille voidaan maksaa kokouspalkkioita tai kuukausipalkkaa tai näitä molempia.

Mikäli työntekijä on lain, asetuksen tai työjärjestyksen mukaan virkansa puolesta tällaisen elimen jäsen, niin jäsenyys päättyy automaattisesti työntekijän jäätyä eläkkeelle. Muualta tehtävään kutsuissa saattaa olla myös eläkkeen saajia.

Jäsenyyden tällaisissa elimissä on katsottu olevan VEL:n tarkoittama palvelussuhde, jos siitä maksetaan

Lakiosasto

1.6.1994

kuukausipalkkaa tai -palkkiota eikä ainoastaan pelkkiä kokouspalkkioita. Näin ollen jäsenyydestä maksettava kuukausipalkka siihen kuuluvine kokouspalkkioineen on TEL:n 8 §:n 4 momentin tarkoittamaa ansiotuloa.

Jos toimi- tai neuvottelukunnan jäsenyydestä maksetaan pelkkä kokouspalkkio, palkkiotointa ei pidetä VEL:n piiriin kuuluvana eikä se ole esteenä työkyvyttömyyseläkkeen tai yksilöllisen varhaiseläkkeen maksamiselle. Sen sijaan työttömyyseläke voidaan keskeyttää tällaisen palkkiotoimen vuoksi, jos siitä saadut ansiot ovat poikkeuksellisen suuret.

Kansaneläkejärjestelmässä valtion palkkiotoimet otetaan huomioon samoin kuin työeläkejärjestelmässä.

4.4

Yksityiset luottamustoimet

TEL:n 1 b §:n 2 momentin mukaisesti luottamustoimena pidetään tehtävää, johon henkilö on määrääjäksi tai toistaiseksi valittu edustamaan tiettyä yhteisöä, henkilöpiiriä tai asiantuntemusta ja jossa tehtävässään hän ei ole työ- tai virkasuhteessa eikä toimi yrittäjien eläkelaissa tarkoitettuna yrittäjänä. TEL ei koske valtion, kuntien eikä kuntainliittojen luottamustoimia.

Esimerkkeinä luottamustoimista voidaan mainita yhtiöiden, osuuskuntien ja muiden yritysten toimielinten (kuten hallintoneuvostojen ja hallitusten) jäseninä olevat luottamushenkilöt ja etujärjestöjen (kuten työmarkkinajärjestöjen) sekä muiden yhdistysten erilaisissa luottamustehtävissä toimivat henkilöt.

Luottamustoimessa olevalle voidaan järjestää TEL:n vähimmäisehtojen mukainen eläketurva edellyttäen, että palkkiot nousevat rajamäärään (535 mk/kk vuonna 1994). Yksityiseen luottamustoimeen perustuvaan eläkkeeseen sovelletaan TEL:n 8 §:n 4 momentin säännöksiä. Näin ollen luottamustoimista saadut palkkiot otetaan huomioon lähtökohtaisesti ansiotuloina.

Yksityisten luottamustoimien vaikutusta eläkkeeseen on harkittava tapauskohtaisesti. Merkitystä ei ole sillä, onko luottamustoimesta järjestetty eläketurva. Pääsääntöisesti yksityiset luottamustoimet otetaan huomioon työkyvyttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen ja työttömyyseläkkeen jatkumiseen vaikuttavana ansiotyönä.

Jos luottamustoimesta maksetaan kuukausipalkkaa, viittaa se siihen, että kysymyksessä on ansiotyö. Jos luottamustoimet ovat vähäisiä eikä niissä toimi-

Lakiosasto

1.6.1994

ta ansiotarkoituksessa, niistä saatuja palkkioita ei oteta ansiotulona huomioon. Milloin henkilö eläkkeelle jäätyään jatkaa toimintaa omassa yrityksessä luottamustoimen nimellä, on aina kysymys ansiotyöstä.

Myös kansaneläkejärjestelmässä yksityiset luottamustoimipalkkiot katsotaan ansiotuloksi.

Myös osa-aikaeläkkeen saamiseen yksityisillä luottamustoimilla voi olla vaikutusta. Jos henkilö osa-aikaeläkkeelle jäätyään huomattavasti lisää yksityisiä luottamustoimiaan, voi tämä johtaa siihen, ettei hän täytä ansion alenemavaatimusta siten kuin osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää.

4.5

Kansanedustajat

Vaikka kansanedustajan tehtävä katsotaan luottamustoimeksi, ei voida olla kiinnittämättä huomiota kansanedustajan työn vaativuuteen. Kansanedustajan työtä on pidettävä kokopäiväiseen ansiotyöhön verrattavana.

MYEL:n ja TEL:n työkyvyttömyyseläke lakkautettiin kansanedustajan toimen johdosta.

ELK:n päätös 17.3.1980.

TEL:n 8 §:n 4 momentissa ei ole mainittu kansanedustajain eläkelakia. Näin ollen YVEä ei voida jättää lepäämään kansanedustajan toimessa saatujen ansioiden vuoksi. Sen sijaan tulee harkittavaksi, voidaanko YVEN saamisen ehtojen enää katsoa täyttyvän ja voidaanko eläke TEL:n 4 e §:n 6 momentin perusteella lakkauttaa.

Kansanedustajan toimesta saadut ansiot voivat vaikuttaa myös KEL:n mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ja YVEN maksamiseen.

Jos työttömyyseläkkeen saaja valitaan kansanedustajaksi, aiheuttaa siitä saatu ansio eläkkeen keskeyttämisen. Samoin menetellään KEL:n mukaisessa työttömyyseläkkeessä.

Jos osa-aikaeläkkeen saaja valitaan kansanedustajaksi, hän ei enää täytä eläkkeensaamisen edellytyksiä eikä hänellä ole oikeutta osa-aikaeläkkeeseen kansanedustajakautenaan.

Lakiosasto

1.6.1994

5

Muut ansiotulot

5.1

Kotihoitotyötä tekevien tulot

5.1.1 Omaishoidon tuki

Omaishoidon tukea koskevat säännökset lisättiin sosiaalihuoltolakiin 1.7.1993 voimaan tulleella lailla. Näillä säännöksillä korvattiin ne sosiaalihuoltoasetuksen säännökset, jotka koskivat kotipalveluna järjestettyä vanhuksen, vammaisen tai pitkäaikais-sairaana kotihoidon tukea. Aiemmat kotihoidon tukea koskevat sopimukset on muutettu vastaamaan uusia, omaishoidon tuesta annettuja säännöksiä 1.7.1993 lukien.

Kunta maksaa omaishoidon tukena palkkiota vammaisen, vanhuksen tai sairaan henkilön hoitamisesta hoidettavan omassa kodissa. Myös hoitajan kotona järjestettävään hoitoon voidaan erityisistä syistä antaa omaishoidon tukea.

Omaishoitosopimuksen tehneet

Kunta ja hoitaja tekevät sopimuksen omaishoidosta. Hoitaja ei ole työsopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa kuntaan, hoidettavaan tai hoitajaan. Omaishoidon tuesta kunnan kanssa sopimuksen tehnyt hoitaja kuuluu kuitenkin KVTEL:n piiriin 1.7.1993 lukien (KVTEL:n 1 §:n 6 momentti). KVTEL:n mukaan omaishoitajalle karttuva eläke myös otetaan TEL:n 8 §:n 4 momentin mukaan huomioon yhteensovituksessa.

Laissa määrättiin alimmaksi hoitopalkkioksi 1 069,86 mk/kk (ind. 1688), joka on sama kuin KVTEL-eläkkeeseen oikeuttavan palkkion alaraja. Määrää tarkistetaan kalenterivuosittain TEL-indeksin mukaan. Alimman hoitopalkkion määräämisen tarkoituksena oli saada omaishoitajat KVTEL:n piiriin. Hoitopalkkion määrä on saatettu kuitenkin sopia esimerkiksi eläkkeensaajien kanssa tätä alarajaa pienemmäksi. Tällöin omaishoitaja ei kuulu KVTEL:n piiriin.

Omaishoidon tuki on ansiotuloa, joka YVEN osalta johtaa 1.1.1994 jälkeen YVEN lepäämään jättämiseen tai muuttamiseen osaeläkkeen suuruiseksi. Myös työkyvyttömyyseläkkeen jatkumiseen se voi vaikuttaa. Työttömyyseläkkeen jatkumiseen omaishoidon tuki voi vaikuttaa, jos sen suuruus on kaksi kertaa TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdan tarkoittama rajamäärä.

Myös kansaneläkejärjestelmässä omaishoidon tukea pidetään ansiotulona.

Lakiosasto

1.6.1994

Työsuhde

Omaishoitoa voi antaa myös kuntaan tai kuntainliittoon työ- tai virkasuhteessa oleva henkilö. Häntä eivät koske säännökset omaishoidon tuesta, mutta hän kuuluu KVTEL:n piiriin kuten muutkin kunnallisessa palvelussuhteessa olevat.

5.1.2 Perhehoitajien tulot

Perhehoidolla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain mukaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen hoidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella. Perhehoidossa voivat olla mm. lastensuojelutoimien kohteena olevat lapset ja nuoret, kehitysvammaiset sekä päihde- ja vammaishuollon tai vanhustenhuollon asiakkaat.

Toimeksiantosopimuksen tehneet

Perhehoitajalaki tuli voimaan 1.7.1992. Perhehoitajaan, joka antaa kodissaan perhehoitoa ja joka on tehnyt hoidosta kunnan tai kuntainliiton kanssa toimeksiantosopimuksen, sovelletaan perhehoitajalakia. Vaikka toimeksiantosopimus ei perustakaan työsuhdetta kunnan ja hoitajan välille, on perhehoitajalain piiriin kuuluvalla hoitajalla oikeus KVTEL:n (KVTEL:n 1 §:n 6 momentti) mukaiseen peruseläketurvaan.

Työsuhde tai yrittäjätoiminta

Perhehoitoa voi antaa myös kuntaan tai kuntainliittoon työ- tai virkasuhteessa oleva henkilö. Perhehoitajalaki ei koske häntä, mutta hän kuuluu KVTEL:n piiriin kuten muutkin kunnallisessa palvelussuhteessa olevat.

Perhehoitaja voi toimia myös itsenäisenä yrittäjänä, jolta kunta ostaa hoitopalveluja. Tällöin hoitajaan sovelletaan YEL:ä.

Yksityiseen laitokseen sopimussuhteessa olevat

Yksityinen laitos voi tehdä työsopimuksen perhehoitajan kanssa sijoittaessaan hoidettaviaan perhehoitoon. Häntä perhehoitajalaki ei koske, mutta hänelle karttuu eläkettä työsuhteen perusteella. Jos laitos ja hoitaja eivät ole tehneet hoitotyöstä nimenomaisesti työsopimusta, on perhehoitajaa pidettävä ammatinharjoittajana ja siten YEL:n piiriin kuuluvana.

Perheenjäsenenä

Jos perheeseen sijoitettu lapsi on haluttu ottaa perheenjäsenen asemaan, ei hoitamista pidetä ansiotyönä, vaikka lapsen hoitamisesta maksettaisiinkin korvausta (kustannusten korvaus). Keskeinen on hoitajan oma käsitys asiasta.

Jos perhehoitaja on toimeksiantosopimussuhteessa, työ- tai virkasuhteessa taikka toimii yrittäjänä, hänen ansiotulonsa otetaan huomioon sekä työkyvyttö-

Lakiosasto

1.6.1994

myyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen että työttömyyseläkkeen jatkumista harkittaessa.

Perhehoitajan tulot voivat johtaa yksilöllisen varhaiseläkkeen muuttamiseen osaeläkkeen määräiseksi tai lepäämään jättämiseen vasta 1.1.1994 alkaen.

Kansaneläkejärjestelmässä perhehoitajan tuloja pidetään ansiotulona.

5.1.3 Lasten kotihoidon tuki

Lasten kotihoidon tuesta annetun lain (24/85) nojalla maksetaan alle kolmivuotiaan lapsen vanhemmille ja muille huoltajille taloudellista tukea, johon kuuluu perusosa, sisarkorotus ja lisäosa.

Yleensä lasten kotihoidon tukea maksetaan lapsen hoitamisesta yhteisessä kodissa. Se ei ole sellaista ansiota, joka estäisi yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen. Myöskään työttömyyseläkkeen saamiseen sillä ei ole vaikutusta.

Työttömyyseläkkeen saajien ikärakenteesta johtuen vain harva heistä voi olla oikeutettu kotihoidon tukeen. Tukea ei oteta ansiotulona huomioon.

Kansaneläkejärjestelmässä lasten kotihoidon tukea ei pidetä ansiotulona.

5.1.4 Erityishoitoraha

Erityishoitorahaa maksetaan oman lapsen, avio- tai avopuolison lapsen tai ottolapsen hoitajalle samoin kuin henkilölle, joka vanhemman tavoin hoitaa lasta. Edellytyksenä on, että henkilö on sairaan lapsen sairaanhoidon tai kuntoutuksen vuoksi estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä.

Erityishoitorahaa maksaa Kansaneläkelaitos ja se on yhtä suuri kuin vanhempien sairausvakuutuksen päiväraha. Erityishoitoraha on veronalaista tuloa. Erityishoitorahaa ei pidetä työ- eikä kansaneläkejärjestelmässä ansiotulona, eikä se vaikuta eläkkeen jatkumiseen.

5.2

Vammaisten henkilöiden avustajien tulot

Vammainen henkilö voi saada kunnalta tukea henkilökohtaisen avustajan palkkaamiseen. Lisäksi kunnilla on erityisvelvoite 1.1.1994 alkaen järjestää tulkkipalveluja vaikeavammaisille henkilöille, jos henkilö vammansa tai sairautensa vuoksi välttämättä tarvit-

Lakiosasto

1.6.1994

see palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämintoiminnoista. Vaikeavammaisten tulkkipalvelut ovat maksuttomat. Tuki perustuu vammaispalvelulakiin (380/87).

Vammainen voi itse palkata henkilökohtaisen avustajan ja toimia tämän työnantajana. Tällöin avustaja kuuluu TEL:n piiriin tai jos on kysymys esimerkiksi kertaluonteisesta tulkkipalvelun ostamisesta, ansiosta maksetaan TaEL-maksut. Vammainen tai kunta voi ostaa palveluja myös yrittäjältä, mm. tulkkipalveluja. Tällöin avustaja kuuluu YEL:n piiriin. Avustajana voi toimia myös perheenjäsen.

Vammaispalvelulain mukaisena tukena maksettu avustajan palkka on TEL:n 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua ansiotuloa, maksettiinpa sitä työ- tai virkasuhteessa tai yrittäjänä tehdystä työstä ja silloinkin kun sitä maksetaan perheenjäsenelle.

Myös kansaneläkejärjestelmässä vammaisen henkilön avustajan tuloa pidetään ansiotulona.

5.3

Luento-, kirjoitus-, asiantuntija- ja esiintymispalkkiot

Luento-, kirjoitus-, asiantuntija- ja esiintymispalkkiot ovat työeläkelakien piiriin kuuluvasta ansiotyöstä saatua ansiotuloa. Usein kuitenkin em. palkkiot jäävät eläketurvan ulkopuolelle joko työn keston tai saadun ansion vähäisyyden vuoksi. Eläketurvan karttuminen ei kuitenkaan vaikuta arvioitaessa niiden vaikutusta eläkkeen saamiseen, vaan ne otetaan ansiotulona huomioon.

Näitä tuloja pidetään ansiotulona sekä työeläkeettä kansaneläkejärjestelmässä.

5.4

Apurahat

Valtio myöntää vuosittain taiteenharjoittajille yksi-, kolmi-, viisi- tai viisitoistavuotisia taiteilija-apurahoja. Ne ovat tietyn valtion palkkaluokan suuruisia. Näistä viisitoistavuotinen apuraha rinnastetaan valtion palvelukseen ja siitä syntyvä eläkeoikeus kustannetaan valtion varoista. Myös aikaisempia kolmi- ja viisivuotisia apurahoja pidetään eläkkeeseen oikeuttavina, jos henkilölle myönnetään viisitoistavuotinen apuraha.

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä (HE 8/1994 vp) ehdotetaan, että pitkäaikaiset taiteilija-apurahat korvataan jatkossa viisivuotisilla taiteilija-apurahoilla. Samalla ehdotetaan, että niihin liittyisi eläketurva valtion varoista,

Lakiosasto

1.6.1994

jos apurahaa myönnettäessä on määrätty, ettei saajalla ole lupaa pitää palkattua tointa.

Valtio voi myös myöntää kohdeapurahoja tiettyjen työsuunnitelmien toteuttamista varten.

Valtion myöntämä apuraha otetaan huomioon työkyvyttömyyseläkkeen ja yksilöllisen varhaiseläkkeen sekä työttömyyseläkkeen jatkumiseen vaikuttavana ansiona.

Jos kunta tai säätiö myöntää henkilölle määrältään vähäisen apurahan esim. historiikin kirjoittamiseen tai harrastuksenomaisen taidetoiminnan tukemiseen, ei apuraha vaikuta työkyvyttömyyseläkkeen, yksilöllisen varhaiseläkkeen tai työkyvyttömyyseläkkeen maksamiseen. Jos taas se toiminta, jota varten apuraha on myönnetty, on niin laajaa, että pakollinen YEL tulisi otettavaksi, apuraha otetaan huomioon eläkkeen jatkumiseen vaikuttavana ansiona. Apuraha vaikuttaa eläkkeen maksamiseen myös silloin, jos apurahan saaja on työsuhteessa apurahan antajaan.

6

Kuukausiansion määrääminen

Kuukausiansiota määrättäessä otetaan palkka ja muut etuudet huomioon samoin kuin eläkepalkkaa määrättäessä. Jos eläkkeensaaja harjoittaa yrittäjätoimintaa, pidetään ansiotulona sitä työtuloa, joka hänelle on vahvistettu tai vahvistettaisiin, jos hänet vakuutettaisiin MYEL:n tai YEL:n nojalla. Työtuloa vahvistettaessa ei verotuksen ansiotuloa sellaisenaan voida käyttää työtulon pohjana.

Jos tieto päättyneestä työsuhteesta saadaan Eläketurvakeskuksen rekisteristä, kuukausipalkkana pidetään rekisteriin ilmoitettua eläkepalkkaa, ellei eläkkeensaaja häntä kuultaessa muuta selvitä. Rekisteriin merkitty LEL-palkka on yleensä maksukuukauden ansiota. Työsuhteen päättyessä tilitettyyn LEL-palkkaan voi kuitenkin sisältyä myös urakkapohjia ja lomakorvauksia. Jos LEL-palkka on huomattavan suuri, eläkelaitos voi selvittää asian työnantajalta jo ennen yhteydenottoa eläkkeensaajaan.

Jos henkilö on samanaikaisesti useammassa työsuhteessa tai työsuhteen rinnalla harjoittaa maatalous- tai muuta yrittäjätoimintaa, tarkastellaan työstä saatujen ansioiden yhteismäärää. Esimerkiksi, jos maatalousyrittäjä on vähentänyt yrittäjätoimintansa juuri ansiorajan alle, hän ei voi olla lainkaan työsuhteessa eläkkeellä ollessaan.

Jos työstä saatu palkka maksetaan kerralla useamman kuukauden ajalta, palkka jaetaan niiden kuukausien

Lakiosasto

1.6.1994

lukumäärällä, joiden aikana työ on tehty. Erityisesti luento-, asiantuntija- ja kirjoituspalkkiot sekä esiintymispalkkiot maksetaan yleensä kerralla, vaikka niihin liittyvää valmistelutyötä on tehty pitemmän ajan. Tällöin palkkion määrä tulee jakaa niiden kuukausien osalle, joina valmistelutyötä on tehty, ja tarkastella näin saadun keskimääräisen kuukausiansion määrää.

Eläkkeen takaisinperimisessä noudatetaan Eläketurvakeskuksen yleiskirjeessä A 34/92 perusteettomasti maksetun eläkkeen takaisinsaamiseksi annettuja ohjeita.

Lakiosasto

1.6.1994

PALJONKO ELÄKKEELLÄ OLLESSA SAA ANSAITA

Eläkemuoto	Ansioraja	Huomaa. että
Varhennettu vanhuuseläke	Ei ansiorajoituksia	
Vanhuuseläke	Ei ansiorajoituksia	
Täysi työkyvyttömyyseläke	Enintään 40 % eläkepalkasta	Lisäksi otetaan huomioon ikä, ammattitaito ja terveydentila, mutta ei tilapäistä ansiotyötä
Osatyökyvyttömyyseläke	Enintään 60 % eläkepalkasta	Lisäksi otetaan huomioon ikä, ammattitaito ja terveydentila, mutta ei tilapäistä ansiotyötä
Yksilöllinen varhaiseläke	Enintään 1 070 mk/kk (vuonna 1994) Yli 1 070 mk/kk, kuitenkin enintään 60 % eläkepalkasta, eläke maksetaan osaeläkkeen suuruisena Yli 60 % eläkepalkasta, eläke jää lepäämään	
Työttömyyseläke	Enintään 2 140 mk/kk (vuonna 1994)	
Osa-aikaeläke	Työntekijät: vähintään 1 070 mk/kk (vuonna 1994) kuitenkin vähintään 35 % eläkepalkasta enintään 70 % eläkepalkasta Yrittäjät: vähintään 25 706 mk/v (vuonna 1994) enintään puolet koko-aikatyön vakiintuneesta työtulosta	Ansiotyön oltava jatkuva VEL:ssä rajat ovat 40 - 70 %

Lakiosasto

1.6.1994

MITÄ OTETAAN ANSIOTULONA HUOMIOON

Tulo

Eläkelaji

	VE	TK	YVE	TT	OAE
Kunnallisista luottamustoimista saatu tulo:					
- Vuosi-, kuukausi- ja neljännes vuosipalkkiot ja ansionmenetys korvaukset	-	X	X	X	X
- muut palkkiot	-	-	-	X	-
Valtion luottamustoimista saatu tulo	-	X	X	X	X
Kirkon luottamustoimista saatu tulo	-	-	-	X	-
Yksityisistä luottamustoimista saatu tulo	-	X	X	X	X
Kansanedustajan ansiot	-	X	X	X	X
Omaishoidon tuki	-	X	X	X	X
Perhehoitajalle maksettu hoitopalkkio	-	X	X	X	X
Vammaispalvelulain mukainen korvaus	-	X	X	X	X
Lasten kotihoidon tuki	-	-	-	-	-
Erityishoitoraha	-	-	-	-	-
Luento-, kirjoitus-, asiantuntija- ja esiintymispalkkiot	-	X	X	X	X

VE = vanhuuseläke

TK = työkyvyttömyyseläke

YVE = yksilöllinen varhaiseläke

OAE = osa-aikaeläke

- = ei oteta tulona huomioon

x = saatetaan ottaa tulona huomioon